

אגרות הרמב"ם

הנשר הגדול, רבנו הרמב"ם, הוא אחד מגדולי ישראל הנערצים ביותר במהלך הדורות. הערצה זו נובעת בעיקר בגלל ספריו היסודיים: פירושו המפורסם למשנה, ספרו 'משנה תורה' שבו לראשונה סודרו כל ההלכות בסדר מופתי, מהלכות אמונות ודעות ועד להלכות סנהדרין ומלכים, ו'מורה הנבוכים', שבו הוא מתמודד מול תפיסות זרות שהיו בזמנו בעולם האמוני. ספרים אלה בנו את עולם התורה, והלימוד והמחקר בהם רק הולך ומתעצם עם השנים.

אך ההערצה לרמב"ם לא הייתה רק נחלת תלמידי החכמים ותופסי בית המדרש. היא הקיפה את רבבות עמך בית ישראל, וזאת בגלל **אגרותיו**.

הרמב"ם לא היה רק פוסק ומפרש. הרמב"ם היה גם מנהיג גדול לעם ישראל באחת מעתותיו הקשות ביותר. הרמב"ם חי לפני כ-800 שנה, בימי הביניים החשוכים, שבהם עם ישראל היה נרדף בארצות גלותו על אמונתו. בימים קודרים אלו, ימי רדיפות ושמד, היה צריך לקום מנחם אשר יזיל טיפות תנחומין על לבבות ישראל הדוויים והסחופים. את זאת עשה הרמב"ם, שהתגלה כבעל לב רחום וחנון, אשר כואב ומתייסר בכאב עמו, ויודע לנחמו ולעודדו. הוא שלח אגרות ארוכות המטפלות בבעיות הבעורות של אותה התקופה בבירור הלכתי ואמוני עמוק ומסודר. אגרות אלו היכו גלים בקרב עם ישראל, ועודדו אותו בשעתו הקשה.

בלימודינו נעסוק בשלושת אגרותיו המרכזיות: **איגרת השמד** (עמ' 7), **איגרת תימן** (עמ' 39) ו**איגרת תחית המתים** (עמ' 119).

בנוסף נלמד גם את איגרתו המעודדת של הרמב"ם לר' **עובדיה הגר** (עמ' 95) ואת אגרתו **לחכמי מונטפזשיר** (עמ' 105) על האסטרולוגיה אשר מבררת עקרונות אמוניים יסודיים.

אגרות אלו מראות פן נוסף באישיותו המאירה של הרמב"ם, ומעמידה אותו בכותל המזרח של גדולי ישראל אשר היו מוערצים בקרב ישראל, לא רק בגלל שכלם החרף וחכמתם הגדולה בתורה, אלא גם בגלל לבם הטהור והרגש החם שלהם לכל יהודי ויהודי. יהי רצון שמתוך לימוד אגרות אלו נזכה לגעת בשיפולי גלימתו של מורנו הרמב"ם וללכת באורחותיו.

משיבים את האמונה אל הלב

כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה

כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון ימשך עד לסוף שנת תשע"ו.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

תוכנית השנה הרביעית

כסלו-שבט: אגרות הרמב"ם

אדר א'-אדר ב': אמונות ודעות

ניסן-אייר: הרב קוק

סיון-אב: גבורות ה' למהר"ל

אלול-תשרי: אחרוני דורנו

**לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל
היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:**

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

הקדמה

איגרת השמד נכתבה בתחילת שנות חייו של הרמב"ם, עת נדד מספרד לארץ ישראל ומצרים. באותה תקופה נגזרו גזרות שמד על עם ישראל, והרמב"ם ברח כדי למצוא מקום שבו יוכל לקיים את דתו בלא אונס. האיגרת יועדה לבני ספרד ומרוקו, אשר באותה תקופה רבים מהם חוייבו להתאסלם. היא נכתבה כתגובה לקריאה של יהודי קנאי, שטען דברים קשים כנגד כל מי שלא מוסר נפשו כדי שלא להודות בנבואת מוחמד.

בחציה הראשון של האיגרת הרמב"ם יוצא בתקיפות כנגד דבריו של הקנאי, ומלמד אותנו פרק בדיבור ובכתיבה לציבור - בזהירות הנדרשת ובצורך לדייק בדברים. הרמב"ם אף מתעכב על דבריו החמורים של הקנאי כנגד האנוסים מעם ישראל, ומגלה לנו רובד נוסף בנצחיותה של סגולת ישראל. בסיום טענותיו מעלה הרמב"ם את הבעיה החמורה ביותר - מהדברים עולה שמי שאנוס עדיף שלא יתפלל, וכן שהוא אינו מקבל שכר על מעשיו הטובים. אמירה זאת עלולה להביא לפגיעה בקיום מצוות ה', ועל כך אין לשתוק.

בחציה השני של האיגרת מבאר הרמב"ם את ערכה של כל מצוה, גם כאשר מי שמקיימה חוטא חטאים קשים מאונס או מרצון. לאחר מכן הוא פורש את שיטתו כיצד יש לנהוג בזמן שמד ובזמן שישנה כפייה לעבור עברה, מהו חילול השם ומהו היחס הנכון למי שנאלץ לעבור עברה מחמת אונס.

האיגרת פורשת בפנינו את מורכבותה של תקופת שמד, ומכווניה אותנו להביט פנימה ולשמור על דיוק רוחני. היא חושפת את כוחה של הנשמה הישראלית, שגם בזמני שפל יקרה היא אצל ה' מפנינים.

ביאורים

בראשית התמודדותו עם אותו קנאי מלמד אותנו הרמב"ם מי יכול להדריך אחרים בעבודת ה', ומדגיש את הזהירות במילים שאותן אנו מפזרים לכל עבר.

כדי להורות דרך בעבודת ה', בודאי לציבור, צריך להכיר את המציאות היטב. אותו אדם שכתב את האיגרת לעם ישראל לא חווה שמד ולא הכיר על בשרו מהן ההתמודדויות והבעיות שמתעוררות במצב כזה. לעתים, כאשר מתבוננים מרחוק, מתקשים להבין מדוע אין האחרים מקיימים את דבר ה' בצורה הנעלה ביותר - מסירות הנפש למיתה על קדושת השם. אך כאשר מכירים את המציאות מקרוב, רואים שהמציאות מורכבת, ודבר ה' האמיתי נדרש להופיע בצורה מסובכת ומורכבת, שלא תמיד נראית זוהרת למתבונן מבחוץ. האילוף הזה כמוכח אינו טעות, אלא חלק מהנהגתו העליונה של הקב"ה את עולמנו, שלא תמיד שכלנו משיג אותה.

הרמב"ם, שלשונו מכונה 'לשון זהב', אף מעיר על אריכות הדברים וחוסר הסדר. מטרתו של הדיבור היא לגלות את עולם הרוח במציאות. הוא מביא לידי ביטוי את עולם המחשבה ומגלים אותו בעולם המעשה. זוהי מתנה יקרה מפי שנתן לנו הבורא, יקרה אף מן המזונו של אדם. הממון אף הוא חשוב - הוא זה שמעמיד אדם על רגליו ומאפשר לו לבצע מהלכים משמעותיים בעולם - בעל המאה הוא בעל הדעה, אך זהו שלב נמוך יותר לעומת הדיבור, שעוסק בעולם הרוח ומחבר אותו למציאות.

כאשר הדיבור קצר וקולע לעניין - הוא מגלה את העולם הרוחני; העולם הרוחני הוא עולם הכללים. כאשר כללים אלה מתגשמים בעולם המעשה הם מתפרטים לגוונים שונים ורבים. הדיבור הקצר והתמציתי נוגע בעיקר, בנקודה הכללית, ובכך מגלה את העולם הרוחני. הוא מתנשא מעבר לציונים המגושמים של העולם הזה אל עולם מופשט ופשוט, קצר ומדויק להפליא. לעומת זאת, דיבור ארוך ומיותר סובב סביב הפרטים ולא חודר פנימה אל נקודת האמת. הסדר בדברים אף הוא מפגיש את השומע בעולם רוחני נעלה יותר; הסדר וההדרגה חושפים מגמה ותהליך, משמעות ויעד. כזה הוא אף העולם הרוחני - מגמה שהולכת ומתגשמת בעולם.

לא לחינם פותח הרמב"ם את דבריו בנקודות אלה. כפי שנראה בהמשך, 'בתוך עמי אנוכי יושבת' (מלכים ב, ד, יג) - ההזדהות עם עם ישראל והחיבור עמם, יחד עם עומק התבוננות פנימה לעולם הרוחני - הם אלה שחסרו לאותו בעל איגרת.

**להצלחה, שמירה, בריאות, פרנסה טובה והריון בריא
להדס בת רבקה לאה הי"ו**

איגרת השמד

[תרגום קדום (המקור לא נמצא)]

(א) **אמר** משה בר' מימון הספרדי ז"ל: **שאל** שאל איש מאנשי דורנו לאיש מאנשי החכמה, לפי דבריו, ממי שלא קרה עליהם מה שקרה על רב קהלות ישראל מזה השקד, ה' יבטלהו, על ענין השקד הזה, אשר יכריחו בו להודות לאותו האיש בשליחותו, שהוא נביא אמת - האם יודה האדם בזה, בשביל שלא ימות ויטמעו בנזי ונזותיו בין הגוים, או אם ימות ולא יעיד לו העדות? הריא, אחר שהוא מחיב בתורת משה רבנו ע"ה, והעדות הריא מביאה לעזב המצוות כפן.

וישן הנשאל הזה דבר חלוש אין לו טעם, דבר בלשון וחסר בענין, סדר בו דברים נפסדים שאלו הנשים חסרות המח לא היו מסדרות ככה. והיינו מסדרים תרף דבריו, אף על פי שהוא ארץ וחלוש ועמוס, לולי חמלתנו על החסד אשר נתחסד בו עמנו האל יתעלה, כלומר: הדבור בלשון, כמו שאמר האל יתעלה בתורתו הקדושה, מתחסד עלינו: "מי שם פה לאדם" וגו' (שמות ד, יא). ולפיכך ראוי לאדם לחמל על דבורו יותר מחמלתו על כמונו, ושלא ירבה בדבור וימעט הענין. וכבר גנה החכם ע"ה רבוי הדברים ומעוט ענין, ואמר: "כי בא החלום ברב ענין, וקול כסיל ברב דברים" (קהלת ה, ב). הלא תראה אף גנו רעי איוב אותו בהרבותו לדבר, ואמר: "הרב דברים לא יענה, ואם איש שפתיים יצדק?" (איוב יא, ב), "איוב לא בדת ידבר" וגו' (שם לד, לה), והרבה כמו זה. ומפני שידענו באמת הענין הזה, ולא נסכלו אותו פסקלות האיש הזה, ראינו להזכיר קצת תרף לשונו, ונחסר מה שזולת זה, מפני שאין ראוי לענות עליו, ואף על פי שכל דבריו בהתבוננות אין ראוי לענות עליהם.

האם בשעת השמד מותר להודות בצדקת נבואתו של מוחמד

תשובה לא נכונה שניתנה לשאלה